

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสังคมมนุษย์มีศาสนาและวัฒนธรรมบ่งบอกถึงอัตลักษณ์ของตนเองและศาสนาก็เป็นที่รวมของคนในสังคมเมื่อกล่าวถึงความเชื่อความศรัทธาอันก่อให้เกิดผลิตผลทางศาสนาเกิดขึ้นในสังคมอย่างมากมาย เช่นขนบธรรมเนียม จารีต ประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรม รวมทั้งภาษา และวรรณกรรมให้เกิดขึ้น^๑ โดยเฉพาะในด้านของวรรณกรรมศาสนาถือเป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดเจนเป็นรูปธรรมมากที่สุด ด้วยเหตุผลอันเกิดจากการนำเอาหลักคำสอนของศาสนานั้นๆ มาอบรมสั่งสอนประชาชนนั่นเอง และก็เป็นที่ยอมรับโดยทั่วกันว่าวรรณกรรมนั้นถือเป็นเครื่องมือหรือสิ่งที่สามารถเชื่อมโยงเรื่องราววิถีชีวิตคติความเชื่อและสิ่งที่ต้องการเสนอแนวทางการคิดเห็นหรือความเชื่อในบางสิ่งบางอย่างสู่กลุ่มคนหรือสังคมได้อย่างดียิ่ง ในทางพุทธศาสนานั้นในการถ่ายทอดหลักธรรม การอบรมสั่งสอน หรือแม้แต่การเล่าถึงประวัติความเป็นมาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ศาสนา นั้นล้วนแฝงอยู่ในรูปแบบวรรณกรรมเป็นหลัก และมีปรากฏเห็นได้ในสังคมชาวพุทธไทยอย่างมากมาย เช่นไตรภูมิพระร่วง ธรรมทายาทสูตร นันทโศภนสูตรคำหลวง โคลงโลกนิติ เนตติฎีกา ปปัญจสูทนี ปัญญาสชาดก พระมหาชนกพระมาลัยคำหลวง มหาสืลวชาดก อัมมปทานชาดก เป็นต้น ซึ่งวรรณกรรมเหล่านี้ล้วนเกิดจากนักแต่งหรือนักปราชญ์ทางพุทธศาสนาทั้งที่เป็นคฤหัสถ์และนักบวชทั้งนั้น ซึ่งหนึ่งในนั้นปรากฏชื่อ พระอุบาลีคุณูปมาจารย์(จันทร์ สิริจนโท) รวมอยู่ด้วย

พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (จันทร์ สิริจนโท) นั้นจากประวัติพบว่าเป็นชาวจังหวัดอุบลราชธานี เป็นพระภิกษุฝ่ายเถรวาท คณะธรรมยุติกนิกาย เป็นอดีตเจ้าคณะใหญ่เมืองนครจำปาศักดิ์ เจ้าคณะมณฑลอีสาน มณฑลจันทบุรี มณฑลราชบุรี และมณฑลกรุงเทพฯ อดีตเจ้าอาวาสวัดเจติยหลวงวรวิหาร จังหวัดเชียงใหม่ และวัดบรมนิวาสราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร นอกจากนี้ท่านยังมีความรู้ความสามารถที่ถือได้ว่าเป็นนักปราชญ์รูปหนึ่งในประวัติศาสตร์ที่มีผลงานด้านวรรณกรรมอย่างมากมาย อาทิเช่น ธรรมวิจานุสาธต โลกนิติคำภาพลักษณ์แห่งพระบรมตถธรรม กายนคร ธรรมย่อของอชาตุ ธรรมวิจานุสาธน์ ไตรนิกาย โลกวินิจฉัย เขมสรณคัมภีร์ บัณฑิตลักษณะกถา นิสสัยโกศลนวกานุสาธน์ สุภาจิตโลกานุวัตติธรรม

^๑ สนิท ตั้งสนธิ, *วรรณคดีและวรรณกรรม* , (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๗), หน้า ๖๐.

^๒ จากวิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, [https://th.wikipedia.org/พระอุบาลีคุณูปมาจารย์_\(จันทร์_สิริจนโท\)](https://th.wikipedia.org/พระอุบาลีคุณูปมาจารย์_(จันทร์_สิริจนโท)), สืบค้น ๑๒ มิถุนายน ๒๕๕๙ เวลา ๑๒.๐๐ น.

สังฆธรรมวิภาค นางยักษิณีวัตร มหามโรรชาตก โพธิปักขิยธรรมวิภาค พระมหาสิริจันทเถระ ปรรภาการ
ทำบุญเขยิด สุจริตรธรรม หลักสูตรคนดี พุทธอุทานคาถาตัน วิธีไถ่ถอนกิเลส เป็นต้น

นอกจากผลงานที่กล่าวมาแล้วนี้ยังมีปรากฏผลงานการแต่งวรรณกรรมอีกเรื่องที่มีความ
น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง ชื่อว่า“สิริจันโทวาท ยอดคำสอน” ซึ่งเป็นวรรณกรรมที่ถือได้ว่าเป็นเรื่องเดียวที่ท่าน
ใช้ภาษาไทยอีสานในการแต่ง โดยเนื้อหาเป็นวัตรประสงฆ์เพื่อใช้ในการสั่งสอนแก่พระสงฆ์และประชาชนใน
มณฑลอีสานหรือภาคอีสานในปัจจุบันนั่นเอง ดังนั้นในการแต่งจึงมีลักษณะแบบกาพย์กลอนโครงสร้าง
อีสาน หรือที่นิยมเรียกว่า กลอนอ่าน กลอนสวด กลอนเทศน์ หรือ ร่าย ปรากฏอยู่ ในเนื้อหาบางตอน
ยังมีการกล่าวถึงคำพยากรณ์เหตุการณ์ในเขตสองพันปี และคำพยากรณ์เมื่อเวลาล่วงผ่านพุทธศักราชเข้าสู่
สามพันปี ว่าจะมีเหตุการณ์ใดบ้างเกิดขึ้นในบ้านเมืองเราเกิดขึ้น และที่สำคัญคือมีหลักธรรม คำสั่งสอน
ต่างๆ ในทางพุทธธรรมที่ปรากฏอยู่อย่างมากมายในเรื่องนี้ เช่น เรื่องที่ว่าด้วย พุทธธรรมที่เกี่ยวกับการ
เคารพครูบาอาจารย์ ดังกล่าวปรากฏไว้ในตอนหนึ่งของวรรณกรรมว่า

...ไผผู้เรียนฮ่ำฮู้วิชาขอทางใด	ก็ให้มิใจจอตเพ็งวิชาตนฮู้
อุตส่าห์สู้เพียรไปให้ถึกช่อง	คุณอาจารย์ก็ใส่เกล้าคึงไว้อย่าลืม
อย่าให้ผิดใจครูจึงฮ้างเฮืองเมือหน้า	อันว่ากตัญญูนี้ ในธรรมพระเจ้ากล่าว
ไผหากตั้งเพียรมันบ่ลบหลู่คุณครู	ดังนั้นแม่นจักทำการใดก็ฮ้างเฮืองการนั้น

ถึงจักตกทุกข์ยากคับแค้นขัดสนประการใด หรือเข้าศึกสงครามช่วยแผ่นดินการเจ้า
หากบ่ไล่ละถืมคุณครูยกใส่เกล้า ก็จักมีเดชกล้าแคล้วคลาดความตาย
หากจักสมใจหมายเหตุพระคุณชูคำ ครูบาอาจารย์นี้ก็ของแพงควรห่มห่อ
ให้เจ้าคิดต่อตั้งสงวนไว้หมั่นคึง หั้นท่อน ให้หมั่นอธิษฐานตั้งขอพระคุณเพิ่มมาช่วย
ซึ่งถอดความได้ว่า ใครที่เรียนรู้ในวิชาการใด ก็ขอให้มีความตั้งใจร่ำเรียนวิชานั้น ให้ยกคุณของ
อาจารย์นั้นใส่เกล้า อย่าได้ลืมคุณ หรือผิดต่อครู จะทำให้เจริญก้าวหน้า หรือแม้แต่เข้าศึกสงครามหากยก
คุณครูใส่หัวก็จะช่วยให้แคล้วคลาด ส่วนคนที่ลบหลู่คุณครูนั้นแม้หากทำการใดก็จะพบแต่ความทุกข์ยาก
ขัดสน ซึ่งถือเป็นหลักการแสดงความกตัญญูทศเวทีในทางพุทธศาสนานั่นเอง

^๓ เอนก นาวิกมูล, พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ สิริจันโท (จันทร์) นักปราชญ์จากแดนอีสาน, พิมพ์ครั้งที่๑
(กรุงเทพมหานคร : แสงดาว, ๒๕๕๐), หน้า ๓.

^๔ นางสาวเกวลิณ ภูมิภาค, “ความเชื่อทางศาสนาและลัทธิที่ปรากฏในวรรณกรรมคำสอนของอีสาน ”,
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจารึกภาษาไทย ภาควิชาภาษาตะวันออก , (บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๓), หน้า ๖๑.

^๕ ปรีชา พิณทอง (ชำระ), สิริจันโทวาท ยอดคำสอน, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (อุบลราชธานี : ศิริธรรมออฟเซ็ท ,
๒๕๓๓), หน้า ๒๐.

หรือในอีกตอนหนึ่งในเนื้อหาที่กล่าวถึงพุทธจริยธรรมว่าด้วยเหตุหรือเรื่องราวของความทุกข์ทั้งหลายได้อย่างน่าคิด น่าฟัง ดังปรากฏในวรรณกรรมตอนหนึ่งว่า

...ทุกข์หนึ่งกู่เบียดบาทเงินตรา	เฟิ่นเอามาแทนเงินสินไถ่
เอามาใช้เป็นทาสกลางเขื่อน	เขาคักเตือนใช้เล็กใช้น้อย
....ทุกข์ที่สองผิวเมียพลัดพราก	แสนลำบากคับแค้นหัวใจ
ตามวิสัยของคนทุกหมู่	หมายจักอยู่เป็นคู่เฮียงกันจนเฒ่า
....ทุกข์หมั่นหัดถ้วนสามบอกไว้	ทุกข์ฮ้อนไหม้เป็นทาสค้นหา
ไปอาสาศาเป็นเขยสินสู่	เข้าไปอยู่ในฮึดปกครอง

ซึ่งทำให้เห็นได้ชัดว่าเนื้อหาที่ปรากฏในวรรณกรรม เรื่องสิริจันโทวาท ยอดคำสอนของพระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (จันทร์ สิริจันโท) มีหลักพุทธธรรมในทางพุทธศาสนาอยู่อย่างชัดเจน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาประวัติความเป็นมาและความสำคัญของวรรณกรรม เรื่องสิริจันโทวาทยอดคำสอน ของพระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (จันทร์ สิริจันโท) ว่ามีหลักพุทธธรรมใดบ้างที่มีอยู่ในวรรณกรรมเรื่องนี้ เพื่อชี้ถึงคุณค่าพุทธธรรมในวรรณกรรมที่มีต่อสังคมไทย อันจะนำมาซึ่งการพัฒนาตนเองและการประยุกต์ใช้ในสังคมไทยปัจจุบัน ตามหลักแห่งพุทธ ศาสนาที่นำพาสู่ความสุขสงบร่มเย็นเป็นสังคมอุดมคติต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของวรรณกรรมสิริจันโทวาท ยอดคำสอน
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมในวรรณกรรมสิริจันโทวาท ยอดคำสอน
- ๑.๒.๓ เพื่อวิเคราะห์คุณค่าพุทธธรรมในวรรณกรรมสิริจันโทวาท ยอดคำสอนที่มีต่อสังคมไทยปัจจุบัน

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

- ๑.๓.๑ ต้องการทราบประวัติความเป็นมาของวรรณกรรม สิริจันโทวาท ยอดคำสอน และความสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนาเป็นอย่างไร?
- ๑.๓.๒ ต้องการทราบหลักพุทธธรรมในวรรณกรรม สิริจันโทวาท ยอดคำสอนว่ามีหลักพุทธจริยธรรมใดบ้างปรากฏอยู่บ้าง?
- ๑.๓.๓ ต้องการทราบผลวิเคราะห์คุณค่าพุทธธรรมในวรรณกรรม สิริจันโทวาท ยอดคำสอนที่มีต่อสังคมไทยปัจจุบันเป็นอย่างไร?

^๒ ปรีชา พินทอง (ชำระ), สิริจันโทวาท ยอดคำสอน, หน้า ๔๖ – ๔๘.

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ มุ่งศึกษาตามกรอบวัตถุประสงค์การวิจัยซึ่งมีขอบเขตการวิจัยนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาหลักพุทธธรรมในวรรณกรรม สิริจันโทวาท ยอดคำสอน เพื่อวิเคราะห์หลัก พุทธธรรมที่นำไปสู่การปฏิบัติตนที่ถูกต้องเหมาะสมในสังคมชาวไทยปัจจุบันตาม หลักการทางพุทธศาสนาต่อไป โดยศึกษาว่ามีหลักพุทธธรรมใดบ้างอยู่ในวรรณกรรม สิริจันโทวาท ยอดคำ สอนนี้

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านเอกสาร

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะศึกษาข้อมูลจากเอกสารวรรณกรรม เรื่องสิริจันโทวาทยอดคำ สอน ของพระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (จันทร์ สิริจันโท) โดยเลือกฉบับปริชา พิณทอง (ชำระ) ที่จัดพิมพ์ในครั้ง ที่ ๒ โรงพิมพ์ศิริธรรมออฟเซ็ทเมื่อปี ๒๕๓๓ เป็นหลัก รวมทั้งเอกสารวิชาการ ตำรา งานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง โดยข้อมูลในชั้นปฐมภูมิจะศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ฉลองราชสมบัติ ๕๐ ปี พุทธศักราช ๒๕๓๙ โรงพิมพ์มหาจุฬาลง กรณราชวิทยาลัย ส่วนข้อมูลทุติยภูมิจะศึกษาจากเอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย เพื่อ ประกอบการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดคำจำกัดความของคำศัพท์ที่ใช้ในการวิจัยดังนี้

พุทธธรรม หมายถึง หลักธรรม คำสอน ที่เชื่อกันว่า เป็นผลแห่งการค้นคว้า เป็นภูมิรู้ ภูมิ ปัญญา ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ถูกถ่ายทอดสืบต่อมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๒๕๕๐ ปี แล้ว และได้ชื่อ ว่าเป็นภูมิปัญญาโลกเป็นภูมิปัญญาของมนุษยชาติเป็นมรดกโลกที่หาค่ามิได้

วรรณกรรม หมายถึง วรรณคดีหรือศิลปะ ที่เป็นผลงานอันเกิดจากการคิด และจินตนาการ แล้วเรียบเรียง นำมาบอกเล่า บันทึก ขับร้อง หรือสื่อออกมาด้วยกลวิธีต่างๆ ในงานที่ผู้วิจัยมุ่งถึงเป็นงาน

วรรณกรรมคำสอน ซึ่งเป็นวรรณกรรมท้องถิ่นประเภทหนึ่งซึ่งผู้แต่งมีจุดมุ่งหมายในการเขียน เพื่ออบรมสั่งสอนเป็นหลัก บางเรื่องก็มีเนื้อหาเชิงห้ามปราม ตีเตียนความประพฤติที่ไม่เหมาะสมและ เสนอแนะแนวทางอันพึงปฏิบัติ

สิริจันโทวาทยอดคำสอน หมายถึง วรรณกรรมการแต่งกถาพยากรณ์สำนวนภาษาอีสานของ พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (จันทร์ สิริจันโท) ที่ประพันธ์แต่งขึ้นเพื่อการอบรมสั่งสอนประชาชนชาวอีสาน ภายหลัง ดร.ปริชา พิณทอง นำมาชำระ และจัดพิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๓ ซึ่งในการวิจัยนี้ผู้วิจัยใช้สำนวน ฉบับของดร.ปริชา พิณทอง เป็นหลักในการศึกษา

๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๖.๑ เอกสารที่เกี่ยวข้อง

พระครูวินัยธรประจักษ์ จกธมฺโม กล่าวไว้ในหนังสือพระพุทธานุภาพกับภูมิปัญญาไทย เกี่ยวกับภูมิปัญญาไทยที่เกิดจากอิทธิพลทางพระพุทธศาสนาในเรื่องทางวัฒนธรรม ตอนหนึ่งว่า สิ่งที่ส่งผลให้การแสดงออกทางวัฒนธรรมเต็มไปด้วยลักษณะการแสดงที่ออกมาจากจิตจากใจทำให้การแสดงทางวัฒนธรรมอยู่ในรูปการแสดงที่อ่อนช้อย งดงาม โดยส่งผลมาสู่วัฒนธรรมในแขนงต่างๆ เช่น ภาพเขียน และศิลปะไทย การแสดง มารยาทที่ประกอบด้วยความงดงามจากบริบทของพระพุทธศาสนา และการพัฒนาตนเองให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์โดยการกำจัดโลภะ โทสะ โมหะ ให้ได้ แต่ต้องเป็นไปตามลำดับขั้นตอน ซึ่งในระดับชาวบ้านต้องอาศัยการกล่อมเกล้าเพื่อให้เข้าสู่ความเห็นที่ถูกต้อง และนำไปสู่ในการพัฒนาขั้นต่อไป

พระธรรมปิฎก. (ป.อ. ปยุตฺโต). กล่าวไว้ในหนังสือนิติศาสตร์แนวพุทธเกี่ยวกับเรื่องนิติศาสตร์พื้นฐานของพุทธศาสนา โดยวางเป็น ๒ ระยะ ดังนี้

๑. หลักการพื้นฐาน กฎหมายต้องมาจากธรรม ต้องชอบธรรม และต้องเพื่อธรรม โดยให้วินัยตั้งบนหลักการแห่งธรรม ธรรมเป็นเบื้องต้นและที่สุดแห่งวินัย ธรรมเป็นเรื่องของความจริงแท้ในธรรมชาติ ส่วนวินัยเป็นเรื่องสมมติเพื่อหนุนธรรม วินัยหรือกฎหมายเอาพฤติกรรมเป็นจุดเชื่อมโยงเข้าสู่ไตรสิกขา โดยใช้สังขะ ๒ คือปรมาตตสังขะ และสมมติสังขะเป็นหลักอธิบาย

๒. หลักแห่งการปฏิบัติ ถ้าคนอยู่ในหลักการ ก็ไม่ต้องมีกฎหมาย ถ้ากฎหมายไม่ใช่เพื่อหลักการ ก็ไม่ควรให้เป็นกฎหมาย ในสังคมที่คนมีการศึกษาถูกต้องพัฒนาดีแล้ว กฎหมายและวินัย เพียงเป็นข้อห้ามรู้ไม่ต้องเป็นข้อบังคับทำให้เป็นเครื่องฝึกตนดังที่เรียกว่าสิกขาบทกฎหมายจะต้องมีแนวโน้มในการที่จะสร้างระบบสังคม จัดสรรสภาพแวดล้อมและวางระบบความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ ในทางที่เกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เข้าถึงชีวิตที่ดีงาม

วศิน อินทสระ กล่าวไว้ในหนังสือพุทธจริยศาสตร์เกี่ยวกับจริยศาสตร์และจริยธรรมว่ามีประโยชน์และความสำคัญอย่างไร ตอนหนึ่งว่า พุทธจริยศาสตร์นั้นเป็นหลักเกณฑ์ทางจริยธรรม ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงวางไว้เพื่อเป็นมาตรฐานความประพฤติของมนุษย์ ตั้งแต่พื้นฐานเบื้องต้นโดยได้แบ่งพุทธ

^๗ พระครูวินัยธรประจักษ์ จกธมฺโม พระพุทธานุภาพกับภูมิปัญญาไทย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๔๕), หน้า ๔๗.

^๘ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) นิติศาสตร์แนวพุทธ พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๑), หน้า ๑๒.

จริยศาสตร์ออกเป็นระดับต่างๆ ๓ ระดับคือ ระดับต้นได้แก่ ศีล ๕ และจริยธรรม ๑๐ ประการ ระดับกลางได้แก่ อกุศลกรรมบถ ๑๐ ระดับสูงได้แก่ มรรค^๙

ประมวล ดิคคินสัน กล่าวไว้ในหนังสือคติชนชาวบ้าน การศึกษาในด้านมานุษยวิทยา ตอนหนึ่งว่า คติชนชาวบ้านในด้านศาสนา เกิดมาจากความไม่รู้ในศาสตร์ต่างๆก่อให้เกิดปรัชญา ศาสนา ก่อเกิดการแสดงออกในด้านวัฒนธรรม และงานศิลปะ มนุษย์มีคุณสมบัติแห่งสมอง คือความมีสติ หรือเรียกว่า Self-Awareness นั่นคือรู้ว่าตนเป็นอย่างไร ตนต้องการอะไร สติช่วยในการตัดสินใจได้เอง จึงเกิดมีศีลธรรมจรรยา ขึ้นในหมู่มนุษย์ มนุษย์มีศาสนาเพื่อจะขัดเกลาให้มนุษย์มีศีลธรรมเห็นแก่หมู่คณะ ความรู้จักบังคับตนเองก่อให้เกิดสังคมและการอยู่ร่วมกันอย่างสงบ ประชาชาติไทยยึดเอาพระพุทธศาสนามาก่อนที่จะมีการบันทึกในประวัติศาสตร์ โดยเริ่มมาตั้งแต่สมัยอาณาจักร พุทธัน อาณาจักรทวารวดี อาณาจักรศรีวิชัย ไล่มาตามลำดับนั้นแสดงว่าพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อชนชาติไทยส่งผลต่อวัฒนธรรม การแสดงออก ประเพณี และจิตใจ แก่ผู้นับถือพุทธศาสนา

ปรีชา พินทอง ได้รวบรวมบทพญาต่างๆ พร้อมกับความหมายไว้ในหนังสือไขภาคิตโบราณอีสาน ตอนหนึ่งว่า คำพูดของนักปราชญ์โบราณอีสานเฉพาะที่เป็นภาษิตล้วนๆไม่มีในหนังสือผูกหนังสือมัดของอีสานจะมีก็แต่ที่ปากคำของครูบาอาจารย์หรือผู้เฒ่าผู้แก่เมื่อเวลาท่านอบรมสั่งสอนลูกหลานของท่าน ท่านมักจะยกคำพูดชนิดนั้นขึ้นมาตั้งแล้วสาธกยกนิทานมาประกอบผู้เป็นลูกหลานของท่านก็จดจำเอาภาษิตนั้นนำมาเล่าสืบทอดกันมา^{๑๐}

ลำดวน ศรีมณี ได้กล่าวถึงจริยธรรมไว้ใน จริยธรรมและจริยศาสตร์ตะวันออก ตอนหนึ่งว่าเป็นวิชาที่เกี่ยวกับหลักปฏิบัติ อันได้แก่ศีลธรรม จริยธรรมและกฎเกณฑ์ความถูกต้องหรือหลักธรรมคำสั่งสอนในทางศาสนาต่างๆ ดังนั้น สิ่งที่จะเป็นจริยธรรมได้ จะต้องมียึดประกอบหลายอย่าง แต่ที่สำคัญที่สุดคือต้องเป็นคำสอนของศาสนาด้วย เพราะผู้ที่นับถือศาสนาย่อมถือว่าเป็นคนดีของสังคม เพราะศีลธรรมของศาสนาต่างๆ มีมาตรการของความประพฤติดีเป็นสากล และสามารถทำให้บุคคล และสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข^{๑๑}

ชะวักชัย กาติณรุ กล่าวไว้ในหนังสือสาระที่ถูกมองข้ามทางวัฒนธรรม เกี่ยวกับผู้มีบุคลิกภาพทางวัฒนธรรมที่มีใช้เพื่อการฝึกคนเพื่อกิจการใด กิจการหนึ่ง ตอนหนึ่งว่า บุคลิกภาพทางวัฒนธรรมเป็นการสั่งสมคุณงามความดีทั้งทางด้านจิตใจ ด้านความคิด และพฤติกรรมรวมเป็นศักยภาพที่

^๙ วศิณ อินทสระ, **พุทธจริยศาสตร์** (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ทองกาว๒๕๔๑), หน้า ๓๕.

^{๑๐} ประมวล ดิคคินสัน, **คติชนชาวบ้าน การศึกษาในด้านมานุษยวิทยา**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แพร่พิทยาอินเตอร์เนชั่นแนล ๒๕๒๑), หน้า ๑๐.

^{๑๑} ปรีชา พินทอง, **ไขภาคิตโบราณอีสาน** (อุบลราชธานี: โรงพิมพ์ศิริธรรม ๒๕๒๘)

^{๑๒} ลำดวน ศรีมณี, **จริยธรรมและจริยศาสตร์ตะวันออก**(กรุงเทพมหานคร: บริษัทสหธรรมิก๒๕๓๕)

แสดงออกมาเป็นสำคัญ ประเพณี วัฒนธรรมต้องสอดคล้องกับเหตุผลและบุคลิกภาพทางปัญญา ให้มีความรู้และความเข้าใจในวัฒนธรรม แม้กระทั้งการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมต้องเป็นไปเพื่ออนุรักษ์และการสืบทอดบรรพชนฐานเดิมให้ได้มากที่สุด^{๓๓}

๑ .๖.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บุญส่ง สิ้นธนอก ศึกษาวิจัยเรื่อง “การเปรียบเทียบจริยธรรมชาวบ้านที่ปรากฏอยู่ในวรรณกรรมท้องถิ่นชาวไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ” พบว่า จริยธรรมชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับคำสอนเรื่อง บุญ บาป ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานนั้น ได้รับอิทธิพลจากพระพุทธศาสนา คือมีความเชื่อว่าผลบุญและบาปในอดีตส่งผลกระทบต่อปัจจุบัน และปัจจุบันก็เป็นสถานที่ ที่คนเราจะต้องสะสมเสบียง คือ บุญเพื่อจะได้ส่งผลกระทบต่ออนาคต ความเชื่อดังกล่าวนี้นี้ แสดงให้เห็นว่า อนาคตของเราจะดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับการกระทำของเราเอง กวีได้พยายามนำเอาความเชื่อเรื่องบุญ บาป มาใช้ประโยชน์ในแง่ของสังคม เช่น ความสงบเรียบร้อย การอนุรักษ์ธรรมชาติ เป็นต้น

สาคร ศรีดี ศึกษาวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์หลักจริยธรรมที่ปรากฏในเพลงพื้นบ้านจังหวัดสุพรรณบุรี: ศึกษาเฉพาะกรณีเพลงอีแซว” พบว่า เพลงอีแซวว่ามีเนื้อหา กล่าวถึงพระพุทธศาสนาที่มีทั้งบทเพลงที่สัมปยุตด้วยโลกียธรรม อันหมายถึงบทเพลงธรรมอันเป็นวิสัยของปุถุชนผู้ครองเรือนเป็นบทเพลงที่ไม่ได้มุ่งเน้นเพื่อการบรรลุธรรมแต่แฝงไปด้วยข้อปฏิบัติสำหรับปุถุชนให้ถูกต้องดังตามหลักศีลธรรม ส่งเสริมชีวิตให้เกิดความผาสุกแห่งตนและสังคม ส่วนการแสดงบทเพลงสัมปยุตด้วยโลกุตรธรรม หมายถึงการแสดงบทเพลงที่ประกอบด้วยธรรมอันเป็นข้อปฏิบัติของพระอริยะอันเป็นพุทธจริยธรรมในขั้นสูงของพระอริยบุคคลผู้พัฒนาจิตใจ ความผูกพันระหว่างพุทธศาสนากับการสื่อสารดนตรีโดยมีการแทรกหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นการผสมผสานกับวัฒนธรรมประเพณีพื้นบ้านส่งผลต่อการสร้างจริยธรรมให้เกิดขึ้น ต่างฝ่ายต่างเอื้อต่อกันทั้งวัฒนธรรมประเพณีและพุทธศาสนา โดยวัฒนธรรม และประเพณีไม่ขัดต่อหลักธรรมในพุทธศาสนา แต่กลับส่งเสริมเกื้อกูลสู่เป้าหมายในการสร้างความสามัคคี ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และสร้างความ สุขความสนุก สนาน เพลิดเพลิน

พระมหาประหยัด ปญญาโว (สุนนท์) ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาจริยธรรมที่ปรากฏในลำกลอน” พบว่า จริยธรรมที่ปรากฏในลำกลอนมีอยู่ ๒ ลักษณะ คือ จริยธรรมด้านจารีต และจริยธรรมด้านหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา หลักจริยธรรมด้านหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาจะเป็นคำสอนในเรื่องบุญ-บาปการเวียนว่ายตายเกิด นรก สวรรค์ ศีล ทาน พระศรีอริยเมตไตรย อบายมุข ความกตัญญู และกฎ

^{๓๓} ชะวัชชัย กาติณธู , **สาระที่ถุ้กมองข้ามทางวัฒนธรรม** , (กรุงเทพมหานคร: โอ . เอส. พรินต์ติ้งเฮาส์ , ๒๕๓๓), หน้า ๒๘.

^{๓๔} สาคร ศรีดี, “วิเคราะห์หลักจริยธรรมที่ปรากฏในเพลงพื้นบ้านจังหวัดสุพรรณบุรีศึกษาเฉพาะกรณีเพลงอีแซว”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต** (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล ๒๕๔๕), หน้า ก.

ไตรลักษณ์ที่เป็นเรื่องอนิจจัง จริยธรรมด้านจารีตจะเน้นจริยธรรมของบุคคลในกลุ่มครอบครัวและเครือญาติ หลักธรรมเป็นเรื่องบุญกรรม วิธีการสอนจริยธรรมที่ปรากฏในลำกลอนพบว่าลำกลอนมีวิธีสอนจริยธรรม ๖ วิธี คือ สอนอย่างตรงไปตรงมา สอนโดยยกนิทานหรืออุทาหรณ์ประกอบสอนโดยการใช้โวหารเปรียบเทียบ สอนโดยอ้างสิ่งที่ชาวบ้านเชื่อศรัทธา สอนโดยวิธีกล่าวประชดประชันและสอนโดยใช้ผญาภาษิต^{๑๕}

อดิศร เพียงเกษ ศึกษาวิจัยเรื่อง “หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเรื่องบุญ-บาปที่ปรากฏในผญาอีสาน” พบว่า ในภาคอีสานได้เรียนรู้หรือเข้าใจหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาในรูปแบบผญาและนำมาฝึกฝนอบรมสั่งสอนบุตรหลานด้วยวิธีถ่ายทอดแบบปากต่อปาก (มุขปาฐะ) หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในผญาส่วนใหญ่เป็นเรื่องการทำบุญตามแนวแห่งบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ ที่สำคัญ และหลักการทำบาปตามอกุศลกรรมบถ ๑๐ นอกจากนี้ยังปรากฏหลักธรรมอื่นๆ ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

สรุป จากการทบทวนเอกสารงานวิจัยที่มีอยู่เดิมพบว่ามีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัยสามารถนำไปประกอบในเนื้อหาการศึกษาในประเด็นของวรรณกรรมและความสัมพันธ์ทางพุทธธรรม ชี้ให้เห็นแนวทางในการศึกษาวิจัยในงานที่ผู้วิจัยจะทำ โดยนำเนื้อหาจากงานวิจัยมาเหล่านี้นำวิเคราะห์หลักพุทธธรรมในวรรณกรรมสิริจันโทวาท ยอดคำสอนนี้และจากการตรวจสอบพบว่างานวิจัยไม่ได้ซ้ำซ้อนเรื่องกับผู้ทำงานวิจัยที่ผ่านมา

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยลักษณะเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์ โดยวิธีการดังต่อไปนี้

๑.๗.๑ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยจักศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยศึกษาค้นคว้าจากแหล่งข้อมูล จากห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี, มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ห้องสมุดประชาชน และศูนย์อินเทอร์เน็ต โดยมีขั้นตอนการศึกษา ดังนี้

(๑) ศึกษาสำรวจและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรม เรื่องสิริจันโทวาทยอดคำสอน

^{๑๕} พระมหาประหยัด ปณฺณวโร (สุนนท์) , “ศึกษาจริยธรรมที่ปรากฏในลำกลอน ”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย๒๕๓๗), หน้า ก.

^{๑๖} อดิศร เพียงเกษ “หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเรื่องบุญ-บาปที่ปรากฏในผญาอีสาน”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย๒๕๔๕), หน้า ก.

(๒) เอกสารข้อมูลการปริวรรตอักษรธรรมอีสาน เรื่องสิริจันโทวาทยอดคำสอน ของพระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (จันทร์ สิริจันโท) โดยเลือกฉบับปริษา พิณทอง (ชำระ) ที่จัดพิมพ์ในครั้งที่ ๒ โรงพิมพ์ศิริธรรมออฟเซต เมื่อปี ๒๕๓๓ เป็นหลัก

(๓) ศึกษาข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

(๔) ศึกษาหลักพุทธธรรมวรรณกรรม สิริจันโทวาทยอดคำสอน

(๕) เรียบเรียงนำเสนอผลงาน

(๖) สรุปผลงานการวิจัย

๑.๗.๒ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมมาศึกษาวิเคราะห์สังเคราะห์เขียนงานวิจัย พร้อมเสนอความเห็นของผู้วิจัยโดยมุ่งให้ตอบวัตถุประสงค์และปัญหาที่ต้องการทราบ ศึกษาและสร้างข้อสรุปนำผลการวิจัยและข้อเสนอแนะในรูปแบบของการพรรณนา (Description)

๑.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

๑.๙ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๙.๑ ทราบประวัติความเป็นมาของวรรณกรรม สิริจันโทวาท ยอดคำสอน

๑.๙.๒ ทราบหลักพุทธธรรมในวรรณกรรม สิริจันโทวาท ยอดคำสอน

๑.๙.๓ ทราบวิเคราะห์คุณค่าพุทธธรรมในวรรณกรรม สิริจันโทวาท ยอดคำสอนที่มีต่อ
สังคมไทย